

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

27 de Substitutione breuiloque, seu reciproca.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

vulgarem, exemplarem si furiosus, & fideicommissariam, idem eo. *nu. 53. Et § 6. f. c. i. l. recuflare. §. Titius, ad Senat. Trebell. l. si quis seruo de man. test. a. Nico. Borr. decif. 38. num. 10. Ang. Aretin. in l. si quis fideicommissariam, de hered. insti. Resoluit & Boetius, decif. 38. nu. 11. verba, si heres erit, ad l. c. a. compendiosam, non impedire quin ea sit fideicommissaria, nec esse de essentia aut substantia compendiosam: ut in illa, si heres erit, & decesserit sine liberis masculis ex suo corpore renatis, eo casu volo, &c. Et si omnes quidem contentum continere & fideicommissariam, compendiosam, si ea fiat verbis obliquis aut communibus, vel in codicillis, ubi iure directo non substituitur. Sed num, si directis fiat, ut per verba, *insti. substituo, &c.* controuertunt: nam pupillarem & vulgarem contineri, & exemplarem fatentur quidam, sed fideicommissariam negant. Obtinuit tamen contraria sententia, & verior habetur, potissimum cum clausula apponatur in testamento, *si non valet quod ago ut ago, valet iure codicillorum*, idque oblique. Et hanc questionem vide disputatam, & ita conclusam apud Guill. Bened. in c. Raynuitius, ad ver. si si abque liberis in compendiosa, num. 1. 2. vsque ad num. 57. facit l. Sczuola, ad Trebel. P. de Ferraris in pract. in c. furmae libelli quo agitur ex substitutione, in ver. compendiosa: glo. in l. verbis obliquis, de vulga. dicens semper clausulam illam, *si si non valet*, esse fideicommissariam. ¶ Tanta ¶ porro est vis istius compendiosae, ut praedictae substitutiones pupillaris, exemplaris, vulgares, fideicommissariae, & ea contentae censentur, expresse, non tacite: & ideo pupillaris in exemplaris, ex ea locum habentes, excludunt matrem, idem Bene. in compen. num. 6. & in tracta vulg. artic. 4. princ. ut pupillaris expresse, in l. precibus, de impub. C. & exemplaris, l. humanitatis, eod. Proinde & rationes generales substitutionum, & singulares cuiusque speciei, & causae voluntatis substitutionis defuncti, robor huius substitutioni compendiosae dare dubium non est.*

De Substitutione Breuiloqua, seu Reciproca.

CAP. 27.

- 1 Substitutionis compendiosa & reciproca praecipua differentia, nisi substitutio, quid sit, quomodo dividatur, quot & qua eius substitutiones. Et quando continetur. nu. 2. 3. 4. 5. & 6.
- 7 Fideicommissaria substitutio num continetur sub reciproca disputatur. Et 8.
- 9 Reciproca substitutio quomodo vocentur in partes defuncti, an pro modo institutionis, an in partes viriles.
- 10 Substitutos in viriles partes vocare voluisse testatorem quando appareat. 11. & 12.
- 13 Breuiloqua substitutionis formula.

Asimilis, & propemodumque similis substitutioni compendiosa est breuiloqua. Sed in hoc maxime differunt, quod breuiloqua fieri non potest nisi pluribus institutis, vni nequaquam: nec potest fieri quis simul plures non continet substitutiones: cum tamen compendiosa & vni fieri possit, & ad vnam solum speciem substitutionis restringi possit, prout casus contingit, aut interpretatio verborum patitur, est apta sit plures species continere. ¶ Vocatur ¶ haec substitutio quoque reciproca, in l. iam hoc iure, de vulg. Et de hac similis est controuersia, quae explicata est de compendiosa: nam reciproca sit species propria substitutionis. Nam Barr. & alii, in l. Lucius, nu. 2. eod. & Inson sibi, negant esse, sed dicunt adiectionem quandam aliarum, sicut dictum est de actionibus institutoria, tributoria, & de peculio, l. 3. §. cui congruit, de pecu. Item nomen eius esse accidentale, non substantiale, Bald. ad c. si pater, de testa. in 6. Barb. ad c. Raynuitius, in breuiloqua. Subinde quia haec resoluitur in alias species, ut in vulgarem, pupillarem, vel aliam, non constituit propriam speciem, argum. l. adeo, §. cum quid, de acq. rer. domi. l. in testamento, de milit. test. C. Alii contra, inter substitutionis species reciprocam connumerant, glo. in §. quae ratione, de pupillis, glo. in rub. de vulga. Bald. in l. precibus, vers. iuxta hoc quare, de impub. C. Et sic Modestinus quoque eam distinguit ab aliis, l. iam hoc iure, §. quod ius de vulg. Et verus certe est quod Alexander tradit, in l. Lucius, eod. ratione: formae reciprocae esse propriae substitutionis speciem: quod pertinet autem ad effectum, minime proprium habere. Et docetur id ipsum a finitione. ¶ Reciproca ¶ quippe est substitutio, quae plurium personarum substitutioni, & ad inuicem, l. iam hoc iure, & l. Lucius, de vulga. l. cum in testamento §. hac verba, de hered. insti. P. vno breui sermone complectitur.

- 4 Pro ¶ diuisione istius reciprocae, nihil aliud obseruandum in praesentia puto, quam quod ea interdum vnam, interdum plures

substitutionum species, habita ratione personarum institutarum & substitutarum, continet. Nam si pater duos filios impuberes exheredatos inuicem substituit, haec reciproca substitutio non continet, nisi pupillarem reciprocam, seu ratione duorum impuberum, duas pupillares, vnam in qualibet persona pupillitio non autem vulgarem, quia filii instituti non sunt, Guill. Bened. ad d. c. Raynuitius ad ver. si abque liberis, 2. in breuiloq. nu. 11. Et pupillariter quidem exheredatis pater substituit potest, l. 2. §. sed si ego, de vulg. P. §. non tantum, de pupil. siue bona mente, ut in l. multi non, de lib. & posth. P. siue ob ingratitudinem exheredat: ut in l. cum quidam, C. de legat. l. ab exheredato, §. fin. de leg. 1. l. in ratione, §. fin. ad leg. Falc. at onus imponere non potest illis, quos non instituit, l. ab eo, §. de fideicommissa. l. coheredi, §. cum filia, de vulg. P. Sic reciproca facta duobus furiosis puberibus exheredatis ob causam ingratitudinis aliquam commissam ante dementia, continebit tantum duas exemplares, seu vnam speciem substitutionis exemplaris. Inson tamen existimauit, in l. in testamento, in l. de testa. milit. non posse contineri tantum duas exemplares in reciproca: ratus non posse exemplarem fieri exheredatis, per l. humanitatis, C. de impub. Sed si non adeatur hereditas dementia, duas vulgares ait contineri. Quod si substitutio reciproca fiat duobus impuberibus hereditibus institutis a patre vel auo paterno, quatuor contineri possunt. Nam si ante aditionem decedant, continet vulgares duas: si in pupillari post aditionem, duas pupillares, l. iam hoc iure, de vulga. Atque inter omnes conuenit, pupillares istas contentas in hac reciproca, esse expressas ratione effectus, quamuis sint tacitae ratione verborum: & ideo quia expressae, substitutum excludit ex hac compendiosa matrem, l. Lucius, & ibi Barr. nu. 7. eod. Quod non facit tacita pupillaris, Bald. in d. l. Lucius, col. 6. & ibi Imol. & Alex. Item quatuor substitutiones continebuntur in reciproca, quando fit puberibus mente captis, vel aliis cui exemplariter substitui potest a patre vel matre. Nam continet ante aditam hereditatem duas vulgares, post aditam duas exemplares, in persona cuius. Et si compendiosa reciprocae facte furiosis addatur, octo continebuntur, quatuor proxime explicatae, duae vulgares, duae exemplares, & ultra duae fideicommissariae, & duae pupillares: ut si ita dictum sit, Impuberes duos meos filios mente captos instituo, & si decesserint in pupillari aetate, vel post in dementia, vel post quandocumque, eos inuicem substituo. Quod si compendiosa addatur reciprocae in duobus pupillis non mente captis, sed continebuntur duae pupillares, duae vulgares, duae fideicommissariae: ut si ita dictum, Instituo duos filios meos impuberes. & si decesserint in pupillari, vel alias quandocumque, eos inuicem substituo. Et haec pro exemplis sint, quando duo tantum instituti & substituti inuicem sunt: nam si plures quam duo sunt instituti & substituti multiplicat interpretes numerum substitutionum: ut si octo impuberibus facta sit, totidem geminatae reciprocae.

¶ Quae ¶ omnia intelligenda sunt quando personae institutae & praesentes sunt substitutionum, quas dicimus contineri in reciproca, & a qualis sunt qualitatis, non aliter, l. 2. de impub. C. Nam si pupillo, pubere, & extraneo instituitur, fiat reciproca siue compendiosa, continetur tantum vulgaris reciproca, quia illa pariter in omnibus locis habere potest reciprocae, non aliter, d. l. 2. in testamento. C. de test. milit. l. iam hoc iure, de vulg. siquidem extraneo pupillaris non fit, nec puberi. Et quia pupillus non potest eis pupillariter succedere, non poterunt etiam illi reciprocae pupillo pupillariter in eo casu succedere. Ita disparitas personarum arguit diuersam mentem testatoris, si aliter non exprimitur: alter enim suus, alter extraneus, nec ita extraneus dilectus ut suus, ut pares censetur testator voluisse facere. Nemo enim censetur alienam sobolem propriae anteposuisse, etiam si filium nominatim grauet de restituenda relicta hereditate, generaliter, §. cum autem, de insti. sub conditio. fact. l. cum axus, de cond. & demonst. P. l. cum acutissimi, C. de fideicom.

¶ Ratio, ¶ quia quando verbum referri potest ad duo vel plura, re- latio intelligi debet, si aequaliter ea possit determinare. Nec solum in hac substitutione, l. hereditatem, l. quamuis, C. de impub. sed & in aliis, ut in vulgari, d. l. quamuis, pupillari, l. iam hoc iure, de vulga. l. in testamento, l. de testa. milit. C. breuiloqua, l. Lucius, de vulga. P. in sententia l. si de sent. & inter. omn. iud. C. legatis, l. si legatarius, §. §. cum ita, de legat. 3. & similibus, Barr. & Alex. in d. l. Lucius, Sa- lyc. con. Bald. in d. l. ex testamento. Ideo vnius etiam ex pluribus disparitas etiam inter multos aequales, facit, ne etiam inter aequales admixto inaequali, substitutiones aliter, quam vulgares locum habeant, Guill. Bened. in substi. breuiloq. ad ver. si abque liberis, 2. nu. 37. Si tamen de contraria sententia testatoris constat, eam sequimur,

& breuiloqua ex eius voluntate expressa, ad impares etiam traduceretur. Probatur autem ea voluntas, vel per scripturam testamenti, si in testamento expressa est: vel per testes, duos videlicet, si agatur de militari testamento & voluntate: si autem de pagani, per plures, *idem Bene. vbi sup. num. 45.*

7 ¶ Inæqualitatem tamen seu disparitatem personarum Guilelmus Benedictus distinctione trium temporum obseruandam putat, *idem eodem numero 23. 33. 50. 51. 52. 53. 54.* Nam aut disparitas personarum est ab initio, cum sit & duratura est semper: ut si fiat pupillo, & puberi reciproca, vel viro sanæ mentis, & fatioso. In primo namque casu, non continebitur pupillaris, nec in 2. exemplaris, sed tantum in vtroque vulgaris, *dicta leg. iam hoc iure. de vulg. & d. l. 2. §. l. quamuis, de impub.* Aut sit ab initio personarum disparitas, cum quibus postea superuenit paritas: ut si postquam pater duos filios instituit suum & emancipatum, & inuicem substituit, pupillaris tunc quidem habere locum non potest, sed vulgaris: ceterum, si post factum testamentum, emancipatum impuberem adoptauit, facta est æqualitas, sed non ideo reciproca continebit pupillarem. Quia ab initio inæqualitas & dispositio non potest confirmari ex eo quod postea fit, *in l. 1. §. si filius, de leg. 3. l. si ita, de auro & arg. leg. Bart. in l. Lucius, Salyc. in d. l. in testamento, quia per adoptionem fictio non fit eorum, quæ ante facta non sunt, l. qui iure m. l. Aut 3. ab initio quo fit, interuenit in breuiloqua æqualitas, sed postea inæqualitas superuenit. Et in hoc casu distinguatur, num in æqualitas superueniat sine facto disponentis, aut ex facto eius: si sine facto, puta quia pater duos filios impuberes vnum anniculum, alium duodeennem habens, instituit, & inuicem substituit, quo casu locum habere possit pupillaris: postea superuenit, & 12. factus est pubes, & ita inæqualitas personarum orta, tunc habet locum pupillaris & vulgaris tantum, si pubes superueniat pupillo, *Guil. Bened. vbi sup. nu. 4.* secus si factio testatoris in æqualitas ferret, puta quia testator emancipasset filium voluntarie, *Guil. Bened. eod. nu. 4. vbi rationes.* Et hæc expeditam satis habent decisionem.*

8 ¶ Verum tamen dubitatum est, num sub breuiloqua seu reciproca contineatur fideicommissaria: Et melior visa fuit sententia Bartoli, *in l. 2. de impub. & in l. centurio, de vulg.* in reciproca simpliciter facta, inuicem substituo, non contineri fideicommissariam: quamuis omnes instituti videantur huius capaces, *§. extraneo, de pupil. Et hinc recte videtur Alexander, in d. l. 2. de impub. reprehendere Baldum, dum is tradit, in l. humanitatis, 15. col. eod. in formula qua testator dixit, filium meum heredem instituo, & Titium substituo, contineri vulgarem si filius repudiet, & fideicommissariam si adierit: quod verbum substituo, sit verbum commune fideicommissariae quoque substitutioni, l. generaliter. §. cum autem, in gloss. in ver. substituit, de substit. sub cond. fact. Nam, inquit Alexander, hoc falsum est, cum neque in compendiosa contineatur fideicommissaria. Atque verbum substituo, sine commemoratione mortis, refertur ad directas substitutiones, quæ proprie substitutiones sunt, non ad fideicommissariam obliquam, quæ improprie dicitur substitutio, *Paul. Cust. & Bald. in rub. de impub. C.* Et is, cui restituitur hereditas, non dicitur per omnia succedere in locum heredis, nisi quod pertinet ad iura vtilia, §. restituta, de fideicommiss. hered. l. 1. §. 1. ad Trebell. P. sed institutus, qui restituit bona, heres dicitur, nec definit post restitutionem heres dici, *Losi sine dot. ma. 8. §. sed quod Papinianus, de mmo. 25. an. P.* Alii distinguunt, an substitutio reciproca fiat in codicillis, & tunc in ea contineatur fideicommissaria, quod codicillis directo non possit dari hereditas, *l. hereditatem, 2. cum similib. ibi not. per glo. de codicill. C.* & in illis directæ obliquerent, & retineatur quarta, *l. Scenola, ad Trebell. P.* An vero in testamento: & tunc si a testatore dictum sit, eos inuicem substituo vulgariter & per fideicommissum. Extra dubium est, & fideicommissariam contineri, ob expressam voluntatem testatoris. Quod si simpliciter breuiloqua fiat, continet in disparibus vulgarem tantum, ut dixi. Ceterum, si reciproce addita est compendiosa, cum verbo distributio temporis, ita, *quandocunque alter vestrum decesserit, vos inuicem substituo, breuiloqua continet fideicommissarias, l. 1. in d. l. 2. de impub. Bened. vbi sup. nu. 36.**

9 ¶ Sed tamen cum hæc facile tradiderim, operæ pretium est aliud capere difficultius explicitam ab interpretibus, luce facilius illustrare. Quod vnica hæc regula intellecta consequemur. Ex disparibus portionibus institutis pluribus, illisque inuicem seu reciproce substitutis, altero illorum decedente, alii vocantur pro modo institutionis, *l. 1. vbi & hoc tractant interpr. §. l. 3. de impub. §. & si ex disparibus, de vulg. l. quoties, 23. ad Trebell.* Quia partes appo-

sita in institutione, censentur repetita in substitutione, *l. qui liberis, §. hac verba, l. sed si plures, 10. de vulg. si aliud non sit expresse cautum a testatore.* Sic et in legatis, seu in p. s. t. t. e. m. referunt ad voluntatem primam, ex qua dependent, *l. si mihi, & tibi, 12. §. fin. de legat.* Item secundo, huius reciproce substitutionis natura est, habere ut docuimus reciproce successione æquitate. *l. nam hoc iure, l. Lucius, de vulg. l. 2. C. de impub.* Proinde superstes quilibet non poterit in plus succedere defuncto, quam pro modulo, quo ei præorienti successurus fuisset defunctus. Accedit 3. quod portiones in testamento delatae videntur institutis a testatore pro benemerito cuiusque, *l. nec adiecit, pro soc. P.* Proinde in substitutione iudem gradus affectionis, secundum expressam voluntatem defuncti, retinendi sunt in substitutione: cum accessorium sequi debeat naturam principalis a quo pendet, *c. accessorium, de reg. iur. in 6. Quemadmodum statuit lex in diuisione facienda a iudice bonorum a patre relictorum, l. qua pater, 33. fam. l. c. i. §. P. ut si bona pater diuiserit inter filios, & postea alia quaesierit, & ante diuisionem eorum decesserit, iudex sequatur formulam iam acceptam a patre in reliquis. Ceterum, hæc resolutio temperanda est circumstantiis legitimis. Primum, ut ita demum intelligamus conclusionem vim habere quando substitutio est absolute breuiloqua, vel fideicommissaria, vel vulgaris, & de mente testatoris contraria non appareat. Nam si quædam admodum clausa sint, quibus doceri possit, testatorem vocasse substitutos ad partem deficientis per viriles, illa sequenda voluntas est, quæ in omnibus vltimis dispositionibus princeps & regula est, *l. si mihi & tibi, 12. §. fin. de leg. 1. l. cum de laniensis, §. optimus, de fun. inst. leg. P. l. in conditionibus, de cond. & demonstr. P. maxime in fideicommissis, in l. fideicommissa, 11. §. item si quis certam, de leg. 3. & omnibus aliis similibus, l. cum questio, §. fina. de leg. C. leg. non aliter, de leg. 4. 3.**

¶ Colligimus tamen potro voluntatem fuisse testatoris substitutos voluisse succedere in viriles, & non pro rata & modulo portionis relictae in institutione, si testator iubeat restitui substitutis successione, si modo quilibet certam summam dederit. Nam si ex disparibus partibus institutis, partem pecuniam singulos dare iusserit, propius est, ut voluerit eos viriles & pares partes recipere: si vero summa pecuniae danda congruat portionibus hereditariis datis, pro portione accipere debent, *l. quoties, ad Senat. cons. Trebell. text. Iuliani repetita a Cajo, in l. verum, l. fina. de rebus dub. P.* Voco hic partes viriles, quando secundum numerum personarum substitutarum, diuiditur hereditas deficientis: sicut, *l. vni. §. vbi autem legatarii, C. de cad. toll. & expressus in §. sed ut manifestetur, versic. in autem, in ead. l. vni. de cad. toll. l. virilis, de leg. 1. vocant interdum hanc diuisionem, in capita. Secundo, censentur a testatore ex disparibus instituti, in viriles in substitutione breuiloqua vocati, si substitutio eorum fiat nomine propria, contra si appellatio, *l. veritas, 57. §. fina. de leg. 1. l. nonnunquam 24. ad Senat. cons. Trebell. P. qua iungenda est cum l. quoties, que illam præcedit. Idem in l. Lucius, 78. §. Alia si vnum, eodem iure.* Ratio istius differentie est, quia personalis affectio numerat partes & habetur tunc potius ratio personarum, quam partium seu portionum, *Baldus in l. de impub. C.* Præterea quando substitutio fit sub nominibus appellatiuis, fit per vnitatem personæ, sine interpositione copulatiuæ: ut, *heredes meos inuicem substituo.* At quando fit per nomina propria, necesse est adiici copulam, vel punctum nomine eius. Copulæ autem vis est, distribuere vim verbi æqualiter inter personas nominatas, copulatas seu coniectas, *l. reus, §. cum in tabulis, de duobus reis, l. 1. & 2. si pl. vna sent. cond. sue, C.* Nominatiuam institutionem fieri & substitutionem, si institutum ex duobus partibus Sempronium, Meuium & filium impuberem: & postea substitutam eidem impuberi Caium, Sempionium, & Meuium. Sic enim oportet exprimeret nomina ad effectum distinctionum portionum, *l. Lucius, §. Meuium filium, ad Trebell. P.* Quanquam ad effectum certitudinis, in eodem nominatiuam quod exprimi dicatur, non tantum per primum nomen, sed etiam per ea quæ certum faciunt: & quandoque demonstratio vices nomine agit, *l. 2. de lib. & posth.**

¶ Per tamen appellationem vero sic institutio aut substitutio fiet, *l. 1. nominatiu. 3. 4. de condi. & demonstr. quisquis mihi heres erit eundem substituo sicut meo, l. qui liberis §. hac verba, de vulg. vel, heredes institutos substitutos substituo: vel, filios meos alios substituo.* In quibus succeditur tamen pro portionibus hereditatis, non pro virili, *l. si heredes nominatiu. 12. 7. de leg. 1. l. Lucius Titius, 90 §. Luc. Titius, de leg. 2. l. liberis a esse iussus, §. si de st. lib. §. Obiecta tamen inter d. 13.*

concurrere nominationem cum appellatio nomine, quo casu appellatio viriles facit partes: & appellationes nominibus addita, pro certiori demonstratione habentur, ita decisum in specie, l. si communi seruis, 37. de stip. seruo. In quaestione tamen, si testator dixerit, Relinquo ab heredibus quos supra nominavi: vel, substituo heredes, quos supra nominavi. Num heredes isti grauari vel vocati censentur pro virili, aut pro portione hereditaria. Scinditur Schola Italorum a Gallicana. Aiunt enim Itali, nominatim videri vocatos & grauatos. Quam sententiam sequitur Cynus, in l. 2. C. de impub. Nos autem rectius meo iudicio, contrariam veritatem dicimus sententiam, & nominatos eos appellatio nomine, non proprio, & fideicompro portionibus hereditariis grauatos & vocatos. Quod & defendit Bart. in d. l. supra, num. 2. de leg. 1. Et in l. Lucius, §. Lucius, de leg. 2. Et iure expressum id reperit, l. si pater filio, 9. de vulg. P. Sed & notandum ex his, si quando quidam nominatim substituti, alii per appellationem inueniantur, illos per viriles partes: istos, secundum portiones hereditarias successuros, adueniente substitutione, l. qui complures, 3. 2. eod. Formula secundum quod fit substitutio breui loqua seu reciproca, sunt. Prior quae propria & frequentior est. Eos inuicem substituo, l. si plures, §. l. iam hoc in re, eod. Item, vter eorum viuet, l. Titius & Seius, cum l. seq. de hered. instit. l. si fundum sub conditione, §. his verbis, de leg. 1. Est & substitutionis reciprocae fideicommissariae formula, quicungue heredum eorum decefferit sine liberis, alteri restituit hereditatem, l. ubi nemus, C. ad Trebell. secundum Salyc. in l. in testamento, de test. milit. C. Si tamen dictum sit, quicungue eorum decefferit sine liberis, alter sit heres, vel alterum substituo, fit directa reciproca, non fideicommissaria, Guill. Bened. in tract. recipr. num. 1. Cui autem possit fieri reciproca, iam apparuit ex his quae notauimus in explicatione quaestionis, quae contineantur substitutiones sub hac reciproca: & huc etiam transferri oportet, quae in singulis vulgaris, pupillaris, & exemplaris substitutionis tractatione dicta sunt, quae de effectibus earum, & rationibus.

De Fideicommissaria Substitutione.

Cap. 28.

Lib. 2. Instit. tit. 23.

- 1 Fideicommissorum origo.
- 2 Fideicommissum improprie quomodo dicatur substitutio.
- 3 Fideicommissum quid dicatur, & de pretore fideicommissorum.
- 4 Fideicommissaria substitutio quid, quatuorplex, de quibus rebus fiat, num. 5. & 11.
- 7 Fideicommissi grauamen imponi non potest ultra relictum.
- 8 Fideicommissum vulgare aliud, aliud pupillare, & eorum vires & distinctio.
- 9 Pupillare fideicommissum quid, & ut expiret.
- 10 Legitima an grauari possit fideicommissum, a persona filii vel eius heredis, disputatur nouo intellectu.
- 12 Fideicommissum quis possit, de forma fideicommissi, & quando feudum veniat in restitutionem fideicommissi, num. 13. & seq. 17.
- 14 Fideicommissum & pure, sub die, & sub conditione fieri potest: & quomodo relinq. nu. 18. 19.
- 15 Familia restituitur facienda, ut regulanda.
- 16 Electio heredis grauari de restituendo vni ex familia, quomodo decidenda.
- 19 Condicio quid, & fideicommissum conditionale ante aduentum conditionis non transferri in suos etiam, praemortente substituto.
- 20 Fideicommissi clausula, si sine liberis moriatur heres, expressa, & tacita.
- 21 Clausula si sine liberis, an per se fideicommissum inducat.
- 22 Filius, qui impedit, an fideicommissum per clausulam, si sine liberis decefferit, superfluum grauato esse debet, & nu. 3. 2.
- 23 Filii tantum legitimi & naturales excludunt substitutum fideicommissarium per clausulam, si sine liberis, & numero 27.
- 24 Legitimus per scriptum principis non proprie legitimus nec eiusdem iuris ac legitimus naturalis. Talis tamen quando succedat proximis patri, nu. 2. 8.
- 25 Adoptiuus & legitimatus iuris eiusdem, & minoris aliquando legitimatus.
- 26 Monasterii ingressus non tollit fideicommissum, si sine liberis ex suo corpore natus moriatur, nec loco filiorum est.

- 29 Filii sunt in conditione clausula, si sine liberis, num. sint in dispositione, & vocati ad fideicommissum, & seq.
- 30 L. generaliter, C. de institut. restitut. sub cond. fact. explicatio.
- 31 Filii in clausula, si sine liberis, quando tacite censentur ex voluntate testantis vocati ad fideicommissum.
- 33 Fideicommissum iniunctum ascendentibus, vel aliis quam descendentibus, non habet clausulam subintellectam, si sine liberis, ut subintellectum in descendentibus.
- 34 Voluntas testatoris praefertur in ultimis voluntatibus.
- 35 Filiorum masculorum adiectio in fideicommissum, si sine liberis, an vocet ad fideicommissum eos masculos.
- 36 Fideicommissarius pater rogatus de restituendo filiis, an vnum eligere possit, & seq.
- 37 Institui aut substitui plures quomodo, & in quibus partibus succedant optime distinctiones copulatiuae & disiunctiuae, & personarum, & aliorum, & seq.
- 38 Distinctiua vel alternatiua dictio posita inter personas, quando resoluitur vel non in conuentionem.
- 39 Substitutus per fideicommissum liberis, an oporteat expectare mortem omnium liberorum: an vero si aliquis illorum decedat, admittatur remissive.
- 40 Institui plures per dictionem cum, quomodo succedant.
- 41 Fideicommissum non inducitur per verba consilii, vel enuntiativa simpliciter, nec ioco.
- 42 Clausula fideicommissaria faciens fideicommissum tantum, si de mente consistet, & persone sint idoneae. Fideicommissum autem in testamento nullo quando valeat, C. nu. 4. 3.

Superest tunc, ut de postrema specie substitutionis, seu de fideicommissum, loquamur. Notum autem est vel initiatis iure, quomodo paulatim ex fide particulari, fideicommissa in necessitatem venient sub Augusto, id enim in suis institutionibus iuris civilis Iustinianus, & Theophilus tradunt, in §. 1. de fideicom. hered. lib. 2. Instit. tit. 23. Ideo id prosequi praetermitto. Item quod notius est, fideicommissum non proprie, sed catachrestice seu abusive dici substitutionem, l. tutoris, 40. §. heres, de admitt. iur. quia verba potius iure directo explicari debent, c. 1. de testam. in 6. glo. in l. verbis civilibus, de vulg. Quo fit, ut interpretes dicant, verba statutorum, quae de substitutione loquuntur, non comprehendere fideicommissum. Quia fideicommissarius proprie non dicitur institutus vel heres, l. Lucius, in fine, de leg. 3. l. postulante, ad Trebell. P. nec fideicommissum hereditas, l. si Titius, de leg. 3. cum fideicommissarius non a testatore, sed per manus fiduciarii heredis grauari accipiat hereditatem, l. cogi, & l. quia poterat, ad Trebell. P. Item, quod hoc fideicommissum & sine praecedente institutione relinquatur aliquando, l. si quis cum testamentum nullum, & l. conficiuntur, & l. quod per manus, de iure codicillo. l. quarebat, de mili. testa. l. hereditatem, C. de codicil. §. fin. eod. tit. apud Iustin. Late tamen sumto vocabulo, appellatione substitutionis venit fideicommissum, l. Titia, in 2. §. Scia, de leg. 2. l. generaliter, §. vni autem, de instit. sub cond. fact. C.

Fideicommissum tunc dicitur, id omne quod ex fide alicuius pendet, quasi commissum fidei: vnde fiduciarius heredis, cuius fide hereditas restituenda relicta est personae a testatore expressae, l. si postulante, 67. §. fin. ad Trebell. Et ex sola fide instituti olim pendebat haec restitutio, postea adhibita est coactio, cum perfidia fallerent datam fidem instituti, d. §. 1. de fideic. hered. Imo adhibitus praetor, qui de fideicommissis exequendis cognosceret, l. 2. §. primus deinde diuus, de orig. iur. P.

Fideicommissaria substitutio est ea, per quam quis vocatur ex dispositione defuncti oblique, seu mediante persona alterius, ad hereditatem, vel rem singularem hereditatis. Vel breuius, est substitutio obliqua, per quam testator a persona honorata, aliquid alteri restitui iubet, l. coheredi, §. filia, in 2. respon. de vniq. Et haec finitio maxime pertinet ad fideicommissum quod fit in ultimis voluntatibus. Nam cum fideicommissaria haec substitutio fiat in contractibus quoque, distinguere oportet eam a nostra: puta illam, quae fit in donatione inter vivos, quae admittitur ex l. quoties, de donat. quae sub mo. C. & in l. in donationibus, C. ad l. Falci. in qua non habet locum Trebellianica vel Falcidia, iuxta l. si usus fructus, §. dos, vbi Barto. ad l. Falcid. P. gloss. & interpre. d. l. in donationibus. Cum diuersum videbimus obseruatum in ea quam tractamus, de qua solum agimus. Haec duplex, vel vniuersalis, vel particularis. Vniuersalis est, quando ex ea restituenda est hereditas, vel pars illius in quota, tit. de fideicom. hered. apud Iustin. Nam